

موانع و فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه

روناک کاکه آذر^{1*}، ناهید توسلی²، بهرام خوش‌اندام³، امیر گرشاسبی⁴، بیژن آشنا⁵

1- کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه (ka609160@gmail.com)

2- کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه (nahid.tavasoli@yahoo.com)

3- کارشناس ارشد باغبانی - سبزیکاری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج (khoshandam_bahram@yahoo.com)

4- کارشناس زراعت و اصلاح نباتات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد (am.garshasbi4403@gmail.com)

5- کارشناس زراعت و اصلاح نباتات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه (poryaashena4@gmail.com)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی موانع و فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه انجام شد. جامعه آماری پژوهش گلخانه‌داران فعال و غیرفعال شهرستان کرمانشاه بودند (N=324) که تعداد 178 نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن از طریق برخی اساتید و دانشجویان دکترای دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی و همچنین کارشناسان جهاد کشاورزی استان کرمانشاه و پلیایی آن نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد. نتایج نشان داد مهمترین موانع جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه شامل مقررات دست و پاگیر اخذ وام‌های بانکی (سیاست‌گذاری)، نوسان زیاد قیمت محصولات گلخانه‌ای (اقتصادی)، عدم دسترسی به نهاده‌های تخصصی (کود و سم) (پشتیبانی)، عدم وجود خدمات مشاوره‌ای در زمینه مدیریت گلخانه (آموزشی و مشاوره‌ای)، و عدم وجود سردخانه‌های مناسب برای نگهداری محصولات گلخانه‌ای برای عرضه به موقع محصول به بازار (زیرساختی) هستند. همچنین نتایج نشان داد نزدیکی به مرز عراق و مرز پرویزخان و ایجاد منطقه آزاد تجاری، وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای (جاده راه کربلا) و سیستم حمل و نقل هوایی برای دسترسی مطلوب و سریع به بازار کشورهای همسایه و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از رسانه‌های اجتماعی از مهمترین فرصت‌های جهش تولید در گلخانه‌های شهرستان کرمانشاه است. نتایج این مطالعه می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در جهت اصلاح قوانین و کاهش موانع تولیدی گلخانه‌ها کمک کند.

واژه‌های کلیدی: چالش، فرصت، گلخانه، جهش تولید.

مقدمه

کشاورزی گلخانه‌ای یک سیستم مدیریت کشاورزی است که کارایی خود را در تشدید تولید مواد غذایی نشان داده است. این سیستم‌ها جایگزین عملی برای تأمین مواد غذایی هستند که یکی از بزرگترین چالش‌های بشر در قرن بیست و یکم است (Aznar-Sánchez et al., 2020). همچنین توسعه کشت گلخانه‌ای از مهمترین سیاست‌های اصلاح الگوی کشت و صرفه جویی در مصرف آب است. صرفه جویی در مصرف آب و مدیریت مصرف آن در شرایطی کنونی که با خشکسالی‌های متعددی مواجه هستیم از اهمیت بسزایی برخوردار است (Yousefi et al., 2018). پژوهش‌ها نشان داده که پوشش گلخانه باعث کمتر شدن تلفات رطوبتی شده و تبخیر- تعرق در درون گلخانه 69 درصد تبخیر- تعرق محیط آزاد است (Abedi et al., 2009). علاوه بر آن، نگاهی به وضعیت خشکسالی و سرمازدگی محصولات کشاورزان در سال‌های اخیر، سبب شده برای استفاده بهینه از منابع آب و خاک، افزایش درآمد در واحد سطح، کنترل آفات و بیماری‌ها و سایر عوامل مانند طوفان،

و باران گسترش کشت گلخانه‌ای مورد تأکید قرار گیرد (Yousefi et al., 2018). کشت گلخانه‌ای به دلیل قابلیت کنترل شرایط محیطی و استفاده بهینه از نهاده‌های کشاورزی، یکی از بهترین شیوه‌های تولید محصولات کشاورزی محسوب می‌شود. در بسیاری از مناطق مختلف ایران ظرفیت‌های بالقوه‌ای برای توسعه این شیوه کشت وجود دارد که می‌تواند نقش مهمی در بهبود معیشت مردم، افزایش اشتغال و ایجاد اشتغال پایدار، کاهش مهاجرت و افزایش تاب‌آوری جوامع روستایی داشته باشد. با این حال ایجاد واحدهای جدید گلخانه‌ای، توسعه گلخانه‌ها و مدیریت گلخانه‌های موجود با موانع و چالش‌های همراه است که کار در این زمینه را برای بسیاری از کشاورزان و روستاییان مشکل می‌کند. با توجه به نامگذاری سال 1399 به سال جهش تولید، افزایش تولید در همه بخش‌ها باید مورد توجه قرار گرفته و موانع جهش تولید را با برنامه‌ریزی صحیح و اصولی برطرف نمود. به همین دلیل این پژوهش با هدف بررسی موانع و فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه انجام شد.

در سال‌های اخیر تولیدکنندگان به دلیل افزایش هزینه‌های مصرفی، رقابت قیمت در سطح خرده فروشی و همچنین تقاضای نسبتاً کم مصرف کننده روند نزولی درآمدی و کاهش سود را تجربه کرده‌اند (Wei et al., 2020). نتایج برخی پژوهش‌ها حاکی از این است که برخی از کشاورزان علیرغم اینکه در ابتدا سرمایه‌گذاری زیادی در احداث گلخانه کرده‌اند، پس از اولین چرخه کشت، گلخانه‌ها را رها می‌کنند. برای عملکرد بهینه، کشاورزان باید در کود و سایر نهاده‌ها سرمایه‌گذاری کنند و آنها را به میزان توصیه شده اعمال کنند. همچنین نتایج نشان داده که افزایش تعداد بازدید از گلخانه توسط مروجان به افزایش عملکرد منجر شده است. بر این اساس، نیاز به ارتقاء عملکرد گلخانه و بهره‌برداری کامل از پتانسیل آن از طریق بالابردن ظرفیت تولید، افزایش بازدید مروجان و سرمایه‌گذاری کشاورزان در نهاده‌ها و استفاده از میزان توصیه شده وجود دارد (Omor, 2014). برای اینکه گلخانه‌داران بتوانند تصمیم‌گیری‌های آگاهانه‌تری در مورد تولید خود داشته باشند باید به بازاریابی، مدیریت پرسنل، تهیه تجهیزات، قیمت‌گذاری و مدیریت مالی بپردازند. مدیران گلخانه باید برای ایجاد مزیت رقابتی پایدار و طولانی مدت در بازار پویای امروز همه عوامل را با دقت در نظر بگیرند (Barton et al. 2002). بر مبنای مطالعات، مهمترین موانع و مشکلات توسعه پایدار کشت‌های گلخانه‌ای 1- عدم وجود یک سیاست مدون و برنامه‌ریزی دقیق جهت تسریع روند توسعه کشت گلخانه‌ای، و عدم افق دید مشخص برنامه‌ای قابل اجرا 2- پایین بودن سطح درآمد کشاورزان و بهره‌برداران و توان مالی کم جهت سرمایه‌گذاری برای شیوه‌های مختلف تولیدی و بالابودن قیمت اولیه احداث تأسیسات گلخانه‌ای 3- مشکلات ناشی از تأمین تجهیزات و نهاده‌های مناسب و 4- عدم وجود برنامه‌های آموزشی و ترویجی مناسب عنوان شده است (Jamshidi et al., 2009). همچنین عدم ثبات بازار، نبود امکانات و تأسیسات سردخانه‌ای و حمل و نقل، گرانی بیش از حد نهاده‌های تولید و ناپایداری صادرات، از دیگر مشکلات گلخانه‌داران بوده است. هرچند سطح زیر کشت گلخانه‌ها در کشور پایین است، اما مسئولان امیدوارند با ارایه آموزش‌های ترویجی و نیز پرداخت تسهیلات مناسب، کشاورزان و باغداران را به سمت توسعه کشت گلخانه‌ای سوق بدهند. یکی از راهکارهای دولت برای توسعه کشت گلخانه‌ای، پرداخت تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی و منابع داخلی بانک کشاورزی است (Yousefi et al., 2018).

Ahmadi et al (2016) در بررسی چالش‌ها و موانع گسترش تولید در بین گوجه‌فرنگی‌کاران بخش کاکلی نشان دادند مسائل اقتصادی، مسئله سازگاری، مسائل اطلاعاتی - حمایتی، مسائل مدیریتی - نهادی و مسائل آموزشی - ترویجی مهم‌ترین چالش‌های توسعه و ترویج تولید گوجه‌فرنگی سالم هستند. علاوه بر آن، موانع دغدغه زیست‌محیطی، مسائل فنی - تکنیکی تولید محصول سالم، دغدغه سلامت و پایداری و مسئله مزیت نسبی تولید محصول سالم از مهم‌ترین محدودیت‌های تولید گوجه‌فرنگی سالم در این منطقه است. (Moradnejadi et al (2007 در تحلیل موانع توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای در ایران نشان دادند که عوامل سیاست‌گذاری، اقتصادی، پشتیبانی، آموزشی، زیرساختی و فرهنگی عمده‌ترین موانع توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای ایران بودند که در مجموع 83 درصد واریانس را تبیین کرده‌اند. (Zarei (2017 در بررسی چالش‌های سازه‌ای گلخانه‌ها در ایران، مساحت غیراقتصادی، جهت جغرافیایی نادرست، ابعاد هندسی نامناسب، نامناسب بودن سطوح تهویه - ای نسبت به مساحت گلخانه‌ها، قرارگیری نامناسب دریچه‌های تهویه، استفاده از مصالح و پوشش‌های غیراستاندارد، و مستحکم

نبودن سازه‌ها در برابر عوامل محیطی را از مشکل‌های عمده سازه‌های گلخانه‌ای کشور نام برده است. همچنین نشان داد که بیشتر گلخانه‌های احداث شده در استان خوزستان با معیارها و مبانی مهندسی هماهنگ نیستند. (Hoseini, 2009) Darwishani, and Zarei در بررسی کیفی و مدیریتی گلخانه‌های فعال تولید گیاهان زینتی در منطقه گرگان نشان دادند که گلخانه‌های منطقه از لحاظ فناوری احداث و گلخانه‌داران از نظر دانش فنی روز دنیا در سطح بسیار پایینی قرار دارند. از عمده‌ترین مشکلاتی که گلخانه‌داران این منطقه با آن مواجه‌اند نیز می‌توان به موانع اقتصادی در زمینه تجهیز گلخانه‌ها و عدم سرمایه‌گذاری کافی و حمایت نشدن از سوی سازمان‌های دولتی، بالا بودن هزینه تولید و عدم امکان صادرات گل اشاره کرد. Ghonchi et al (2010) در تحلیل مؤلفه‌های بازدارنده در توسعه واحدهای گلخانه‌ای در شهرستان ورامین به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی، فنی - تکنولوژی، فردی-حرفه‌ای و زیرساختی-حمایتی مهم‌ترین بازدارنده‌های توسعه واحدهای گلخانه‌ای بوده‌اند که در مجموع 87/74 درصد واریانس را تبیین نموده‌اند. قوانین و مقررات مربوط به صادرات و واردات، قوانین مربوط به عوارض گمرکی، قوانین شهرداری، وجود بروکراسی اداری، قوانین اداره کار، گرانی تعرفه انرژی مربوط به عوامل قانونی-حقوقی و ریسک تولید، دستمزد کارگری در منطقه احداث، خرید نهاده‌های کشاورزی، هزینه آب، برق، گاز، تلفن، خرید زمین، هزینه احداث گلخانه، هزینه تأسیسات گرم خانه و سردخانه و هزینه تأسیسات آبیاری مربوط به عوامل اعتباری بودند که به عنوان موانع و چالش‌ها به دست آمدند.

Nasimi et al (2015) در بررسی موانع و محدودیت‌های تولید محصولات سالم از دیدگاه گلخانه‌داران شهرستان پیشوا نشان دادند که گلخانه‌داران موانع تولید محصولات سالم را در پنج عامل مالی-فروش، حمایتی، آموزشی-اطلاع رسانی، فنی و سیاست-گذاری دسته‌بندی کرده‌اند. این عوامل 58/67 درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کرده است. در مطالعه‌ای که با هدف شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر عملکرد گلخانه‌داران انجام شد نتایج نشان داد که مدیریت بهینه تولید و استفاده از متخصصان مالی به ترتیب بالاترین و کمترین میانگین را داشته است. عوامل فنی-ساختاری و مشارکت اجتماعی به ترتیب بیشترین و کمترین میزان اهمیت در تبیین واریانس را داشته‌اند. همچنین نتایج نشان داد که ارتقاء مهارت‌های فنی گلخانه‌داران می‌تواند به بهبود کارایی منجر گردد (Fallah Molkesari et al., 2013). Darvishi et al (2014) در تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای کشت گلخانه‌ای در توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی روستایی در روستاهای شهرستان پاکدشت نشان دادند ایجاد مراکز، مجتمع و پارک‌های تحقیقات کشاورزی و به طور خاص، گل و گیاه، امکان بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و تحقیقات کاربردی در واحدهای تولیدی گل و گیاه با توجه به نزدیکی به شهر تهران، وجود دانشگاه کشاورزی ابوریحان بیرونی در شهر پاکدشت، برگزاری نمایشگاه‌های متعدد گل و گیاه در استان تهران، وجود تشکل و اتحادیه گل و گیاه در شهر پاکدشت، آشنایی و بازدید گلکاران از نمایشگاه‌های پرورش گل و گیاه در خارج از کشور نظیر هلند و ترکیه، قابلیت جذب گردشگران گل و گیاهان زینتی مهم‌ترین فرصت‌های کشت گلخانه‌ای هستند. با توجه به آنچه گفته شد عوامل زیادی بر تولید و کارایی گلخانه‌ها تأثیر می‌گذارند که در این پژوهش، موانع و فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه اولویت‌بندی شدند.

روش تحقیق

این پژوهش با هدف بررسی موانع و فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه انجام شد. جامعه آماری پژوهش گلخانه‌داران فعال و غیرفعال شهرستان کرمانشاه بودند (N=324) که تعداد 178 نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان تعیین شد. نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که در سه بخش تدوین شد. در بخش اول، ویژگی‌های فردی گلخانه‌داران بررسی شد و در بخش دوم عواملی که در پژوهش (Moradnejadi et al (2007) به عنوان موانع توسعه کارآفرینی در گلخانه‌های ایران به دست آمده بود، در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه اولویت بندی شد. در بخش آخر، فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه

اولویت‌بندی شد. روایی پرسشنامه از طریق برخی اساتید و دانشجویان دکترای دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی و همچنین کارشناسان جهادکشاورزی استان کرمانشاه تأیید شد و پایایی پرسشنامه نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه به تأیید رسید. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss و همچنین بهره‌گیری از آماره‌های میانگین و انحراف معیار صورت گرفت.

نتایج و بحث

برای اولویت‌بندی چالش‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه از میانگین استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره 1 آمده است.

جدول (1) اولویت‌بندی موانع جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	
1	0/774	4/34	مقررات دست و پاگیر اخذ وام‌های بانکی	سیاست‌گذاری
2	0/929	4/03	عدم وجود امنیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	
3	1/02	3/99	نامناسب بودن سیاست‌های ارزی دولت	
4	1/10	3/90	محدودیت‌های قانون کار	
5	1/03	3/77	عدم هماهنگی لازم بین ادارات و سازمان‌های ذیربط در صادرات محصولات	
6	1/07	3/71	دست و پاگیر بودن قوانین صادرات محصولات گلخانه‌ای	
7	1/39	3/18	بی‌ثباتی در سیاست‌های دولت در مورد واحدهای گلخانه	
8	1/36	2/74	ضعف نظام بیمه محصولات گلخانه‌ای	
1	0/787	4/04	نوسان زیاد قیمت محصولات گلخانه‌ای	اقتصادی
2	0/766	4/02	نداشتن سرمایه کافی	
3	0/898	3/96	عدم حمایت بانک‌ها و موسسات مالی از واحدهای تولیدی گلخانه‌ای	
4	1/23	3/85	بهره بالای وام‌های بانکی	
5	1/10	3/33	قیمت بالای تجهیزات گلخانه‌ای	
6	0/991	2/99	عدم تناسب دوره بازپرداخت اعتبارات با توان گلخانه‌دار	
7	1/38	2/83	عدم تناسب سپرده اولیه گلخانه‌دار جهت اخذ وام	
8	1/35	2/07	بالا رفتن تعرفه‌های حمل و نقل هوایی	
1	0/905	4/17	عدم دسترسی به نهاده‌های تخصصی (کود و سم)	پشتیبانی
2	0/847	3/99	تهیه دشوار نهاده‌های محصولات گلخانه‌ای در منطقه	
3	0/934	3/61	عدم دسترسی به موقع به سوخت مورد نیاز واحد گلخانه	
4	1/06	3/08	دسترسی دشوار به تجهیزات گلخانه‌ای و خرید و تهیه آن	
1	1/10	3/83	عدم وجود خدمات مشاوره‌ای در زمینه مدیریت گلخانه	آموزشی و مشاوره‌ای
2	0/948	3/64	عدم ارائه آموزش در زمینه ایجاد گلخانه استاندارد	
3	0/957	3/54	عدم اطلاع کافی گلخانه‌داران از بازار داخلی	
4	1/02	3/27	عدم وجود آموزش‌های فنی لازم در مورد محصولات گلخانه‌ای	
5	1/04	3/20	عدم برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی در مورد محصولات گلخانه‌ای	
6	1/19	3/08	عدم وجود آموزش مهارت‌های کارآفرینی برای گلخانه‌داران	
1	1/01	3/63	عدم وجود سردخانه‌های مناسب برای نگهداری محصولات گلخانه‌ای برای عرضه به موقع محصول به بازار	

2	0/975	3/53	عدم وجود تعاونی‌ها و تشکل‌های مورد نیاز برای صادرات محصول گلخانه‌ای
3	1/04	3/50	عدم وجود گلخانه‌های تولیدی الگویی در منطقه
4	1/00	3/37	عدم وجود مراکز تحقیقاتی مناسب در مورد محصولات گلخانه‌ای در منطقه
5	1/20	3/23	ضعف در سیستم حمل و نقل هوایی و زمینی

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق جدول شماره 1، مقررات دست و پاگیر اخذ وام‌های بانکی به عنوان مهمترین مانع از بین عوامل مربوط به سیاست-گذاری (میانگین = 4/34 و انحراف معیار = 0/774)، نوسان زیاد قیمت محصولات گلخانه‌ای به عنوان مهمترین مانع اقتصادی (میانگین = 4/04 و انحراف معیار = 0/787)، عدم دسترسی به نهاده‌های تخصصی (کود و سم) به عنوان مهمترین مانع پشتیبانی (میانگین = 4/17 و انحراف معیار = 0/905)، عدم وجود خدمات مشاوره‌ای در زمینه مدیریت گلخانه به عنوان مهمترین مانع آموزشی و مشاوره‌ای (میانگین = 3/83 و انحراف معیار = 1/10)، و عدم وجود سردخانه‌های مناسب برای نگهداری محصولات گلخانه‌ای برای عرضه به موقع محصول به بازار به عنوان مهمترین مانع زیرساختی (میانگین = 3/63 و انحراف معیار = 1/01) از نظر گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه عنوان شدند. مطابق با یافته‌های پژوهش، نوسان زیاد قیمت محصولات گلخانه‌ای به دلیل عدم ثبات بازار (Yousefi et al., 2018)، نبود امکانات و تأسیسات سردخانه‌ای و حمل و نقل (Yousefi et al., 2018)، عدم وجود برنامه‌های آموزشی و ترویجی مناسب (Jamshidi et al., 2009)، و مشکل تأمین نهاده‌های مناسب (Omor, 2010; Jamshidi et al., 2009; Yousefi et al., 2018; Ghonchi et al., 2010) نیز در پژوهش‌های گذشته به عنوان موانع محدود کننده فعالیت گلخانه‌داران عنوان شده است. همچنین، هزینه‌های بالای تولید، تجهیزات و نهاده-ها (Ghonchi et al., 2010; Yousefi et al., 2018; Hoseini Darwishani, and Zarei, 2009; Wei et al., 2020)، مشکلات مربوط به قوانین اداره کار، و قوانین و مقررات مربوط به صادرات و واردات (Ghonchi et al., 2010)، پایین بودن سرمایه کشاورزان (Jamshidi et al., 2009)، عدم سرمایه گذاری کافی و حمایت نشدن از سوی سازمان‌های دولتی (Hoseini Darwishani, and Zarei, 2009)، مشکلات مربوط به صادرات (Hoseini Darwishani, and Zarei, 2009) از دیگر نتایجی بودند که با پژوهش‌های پیشین همخوانی دارند. با توجه به اینکه گلخانه‌داران از نظر دانش فنی روز دنیا در سطح بسیار پایینی قرار دارند (Hoseini Darwishani, and Zarei, 2009) و بازدید مروجان از گلخانه نیز بر کارایی گلخانه موثر بوده است (Omor, 2014)، لذا ارائه خدمات آموزشی- ترویجی برای بهبود تولید باید مورد توجه قرار گیرد. عدم دسترسی به نهاده‌های تخصصی (کود و سم) و قیمت بالای برخی نهاده‌ها نیز از چالش‌های اساسی است که گلخانه‌داران با آن مواجه هستند. تسهیل دسترسی گلخانه‌داران به نهاده‌ها و اختصاص سوبسید و یارانه به نهاده‌های ضروری مورد نیاز آنان می‌تواند تا حدی این مسئله را کمرنگ‌تر کند. از طرف دیگر، حمایت‌های مالی از گلخانه‌داران، اصلاح و بازبینی قوانین، توسعه شبکه‌های بازاریابی و صادرات و حمایت از تشکیل تعاونی‌های گلخانه‌داران باید مورد توجه باشد. فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه نیز با استفاده از میانگین اولویت‌بندی شد که نتایج آن در جدول شماره 2 ارائه شده است.

جدول (2) اولویت‌بندی فرصت‌های جهش تولید در بین گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه

رتبه	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
1	0/708	4/40	نزدیکی به مرز عراق و مرز پرویز خان و ایجاد منطقه آزاد تجاری
2	0/699	4/35	وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای (جاده راه کربلا) و سیستم حمل و نقل هوایی برای دسترسی مطلوب و سریع به بازار کشورهای همسایه
3	0/817	4/07	توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از رسانه‌های اجتماعی

4	0/830	3/98	ساماندهی مالکیت اراضی و کمک به سنددار کردن گلخانه‌های وقفی
5	0/882	3/77	وجود دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی در شهر کرمانشاه برای افزایش پیشبرد شغلی
6	0/895	3/75	آشنایی و بازدید گلخانه‌داران از نمایشگاه‌های پرورش محصولات گلخانه‌ای در خارج از کشور
7	0/730	3/53	ایجاد تجهیزات و امکانات مدرن انبارداری (سردخانه) جهت امر صادرات محصول
8	0/839	3/50	اختصاص بخشی از تسهیلات بانکی به تولیدکنندگان گلخانه‌ای با هدف انتقال تاسیسات از نوع سنتی به صنعتی
9	0/723	3/49	حمایت مالی دولت از طریق اعطای امتیازات مالی و جلوگیری از رشد تورم بهای عوامل تولید
10	0/844	3/46	ایجاد تشکل و تعاونی‌های قوی در امر بازاریابی در عرصه داخلی و بین‌المللی
11	0/802	3/28	ایجاد واحدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی در جوار گلخانه‌ها و مجتمع‌های گلخانه‌ای
12	1/06	2/61	برنامه کشت محصولات صادرات محور

منبع: یافته‌های پژوهش

همانطور که جدول شماره 2 نشان می‌دهد نزدیکی به مرز عراق و مرز پرویز خان و ایجاد منطقه آزاد تجاری (میانگین = 4/40 و انحراف معیار = 0/708)، وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای (جاده راه کربلا) و سیستم حمل و نقل هوایی برای دسترسی مطلوب و سریع به بازار کشورهای همسایه (میانگین = 4/35 و انحراف معیار = 0/699)، و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از رسانه‌های اجتماعی (میانگین = 4/07 و انحراف معیار = 0/817) مهمترین فرصت‌های افزایش تولید و بالا بردن کارایی در گلخانه‌های شهرستان کرمانشاه از نظر گلخانه‌داران هستند. نتایج پژوهش (Darvishi et al (2014 نیز حاکی از این است که وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای و ریلی و سیستم حمل و نقل هوایی مطلوب برای دسترسی سریع به بازار یکی از فرصت‌های گلخانه‌داران است که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد. یکی دیگر از فرصت‌های گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه نزدیکی به مرز عراق و مرز پرویز خان و ایجاد منطقه آزاد تجاری است که گلخانه‌داران می‌تواند با سرمایه‌گذاری بر بازار کشورهای همسایه، تولیدات خود را افزایش دهند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که وجود دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی در شهر کرمانشاه در بین عوامل مربوط به فرصت، اولویت پنجم را به خود اختصاص داده است. با این حال بین آموزش و تحقیق، و ذینفعان ارتباط دوسویه و مستمر چندانی وجود ندارد و گلخانه‌داران نتوانسته‌اند از آموزش و تحقیقات دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی سهم چندانی داشته باشند، لذا نیاز است که زیرساخت‌ها و شرایط لازم برای برقراری این ارتباط مهیا گردد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

به طور کلی نتایج نشان می‌دهد که گلخانه‌ها با مسائل و مشکلات زیادی دست به گریبان هستند که مانع بهره‌وری، عملکرد مناسب و جهش تولید می‌شود. رفع بسیاری از این موانع مانند مقررات دست و پاگیر اخذ وام‌های بانکی، نوسان زیاد قیمت محصولات گلخانه‌ای، عدم دسترسی به نهاده‌های تخصصی (کود و سم)، و عدم وجود خدمات مشاوره‌ای در زمینه مدیریت گلخانه نیاز به همکاری و مساعدت دولت دارد تا گلخانه‌داران بتوانند به فعالیت خود ادامه دهند. با این حال، عواملی مانند نزدیکی شهرستان کرمانشاه به مرز عراق و مرز پرویز خان، وجود زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای مانند جاده راه کربلا و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از رسانه‌های اجتماعی از مهمترین فرصت‌هایی هستند که گلخانه‌داران شهرستان کرمانشاه می‌توانند جهت افزایش تولید از آن بهره ببرند. بنابراین در راستای نتایج پیشنهاد می‌شود:

- بازبینی و اصلاح قوانین و مقررات مربوط به صادرات محصولات، قوانین اداره کار، و ...
- ارائه آموزش‌های لازم در جهت توسعه کارآفرینی در گلخانه‌ها و ارتقاء مهارت‌های مدیریتی گلخانه‌داران
- توسعه شبکه بازاریابی برای تأمین مناسب نهاده‌ها، بازاریابی، توزیع و فروش محصولات

- افزایش خرید تضمینی محصولات و ارائه الگوی کشت به گلخانه‌داران جهت تولید محصولات صادراتی یا اقلام ضروری مورد نیاز.
- ارائه یارانه، پرداخت وام‌های با بهره پایین و توجه به بازپرداخت متناسب با شرایط و درآمد گلخانه‌داران
- توسعه زیرساخت‌ها و حمایت از تشکیل تعاونی‌های گلخانه‌داران

منابع

1. Abedi Kopaei, J., Islamian, S.S. and Amiri, M. J. (2009) Greenhouse Crops a way to Increase Water Use Efficiency. National Congress of Hydroponics and Greenhouse Products. (In Farsi).
2. Ahmadi, Z., Nouripour, M., Ahmadi, M. and Ahmadvand, M. (2016) Investigating the Challenges and Obstacles to Expanding the Production of Healthy Products: A Case Study of Tomato growers, Kaki Farmers. Master Thesis, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Yasouj University. (In Farsi).
3. Aznar-Sánchez, J.A., Velasco-Muñoz, J. F., López-Felices, B. and Román-Sánchez, I.M. (2020) An Analysis of Global Research Trends on Greenhouse Technology: Towards a Sustainable Agriculture. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17: 664.
4. Barton, S., Behe, B., Brumfield, R., Hall, C., Harkess, R., Safley, C. and Blokland, P.J. van. (2002) Enhancing Profitability in Greenhouse Firms. Multistate Research Project S-290 Cooperative Agencies.
5. Darvishi, H., Pazaki, M., Sadeghi, H. and Biranvandzadeh, M. (2014) Analysis of Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats of Greenhouse Cultivation in Entrepreneurship Development and Rural Employment (Case Study: Villages of Pakdasht Township). *Journal of Rural Research and Planning*, 3(7): 101-115. (In Farsi).
1. Fallah Molkesari, E., Allahyari, M. S. and Amirteimoori, A. (2013) Factors Affecting Greenhouse Owner's Performance. *International Journal of Vegetable Science*, DOI: 10.1080/19315260.2013.805707
2. Jamshidi, A., Teymouri, M., Tarfi Alavi, A.H. and Jamshidi, M. (2009) The Role of Agricultural Extension and Education in Developing and Increasing the Yield of Hydroponic Crops. Conference on the National Congress of Hydroponics and Greenhouse Products. Isfahan University of Technology. (In Farsi).
3. Hoseini Darwishani, S. S. and Zarei, H. (2009) Qualitative and Managerial Study of Active Greenhouses for the Production of Ornamental Plants in Gorgan Region. *Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources*, 16(2): 110-120. (In Farsi).
4. Ghonchi, M., Khoshnoodifar, Z. and Irvani, H. (2010) Analysis of Inhibitory Components in the Development of Greenhouse Units (Case study: Varamin Township). *Journal of Agricultural Extension and Education Research*, 3(3): 83-93. (In Farsi).
5. Moradnejadi, H., Shabanali Fami, H., Irvani, H., Hosseini, S.M. and Kafi, M. (2007) Analysis of Barriers to Entrepreneurship Development in Greenhouse Production Units in Iran. *Iranian Journal of Agricultural Sciences*, 2-38 (2): 175-184. (In Farsi).
6. Nasimi, A., Rasouli, M. and Soleimanpour, M. R. (2015) Analysis of Barriers and Restrictions on Production of Healthy Products from the Perspective of Greenhouse Owners in Pishva County. Second National Conference on Agriculture and Development, Tehran. (In Farsi).
7. Omoro, P.A. (2014) Assessment of Selected Factors Affecting Performance of Greenhouse Technology in Small Scale Farms in Gusii Highlands, Kenya. Master Thesis of Science in Agricultural Extension of Kisii University.
8. Yousefi, A., Balan, A. and Mashayekhi. (2018) Greenhouse Cultivation; A Choice or a Strategy. Central Organization of Central Rural Cooperatives of Iran, Tehran. (In Farsi).
9. Wei, Xuan., Khachatryan, Hayk. and Rihn, Alicia. (2020) Production Costs and Profitability for Selected Greenhouse Grown Annual and Perennial Crops: Partial Enterprise Budgeting and Sensitivity Analysis. *American Society for Horticultural Science*, 55(5): 637-646.
10. Zarei, Q. (2017) Challenges of Greenhouse Structures in Iran. *Strategic Research in Agricultural Sciences and Natural Resources*, 2(2): 162-149. (In Farsi).

Barriers and opportunities for production leap among greenhouse owners in Kermanshah

Ronak Kake Azar^{*1}, Nahid Tavassol², Bahram Khoshandam³, Amir garshasbi⁴, Bizhan ashena⁵

Abstract

The aim of this study was to investigate the barriers and opportunities of production leap among greenhouse owners in Kermanshah. The statistical population of the study was active and inactive greenhouse owners in Kermanshah (N = 324) that 178 samples were selected using Krejcie and Morgan table and simple random sampling. The data collection tool was a researcher-made questionnaire whose validity was confirmed by some professors and doctoral students of Razi University Faculty of Agriculture as well as Jihad-e-Agriculture experts of Kermanshah province and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha test. The results showed that the most important obstacles to the leap in production among greenhouse owners in Kermanshah include cumbersome regulations for bank loans (policy making), high fluctuations in the price of greenhouse products (economic), lack of access to specialized inputs (fertilizer and poison) (support), The lack of consulting services in the field of greenhouse management (training and consulting), and the Lack of proper refrigeration to store greenhouse products for timely delivery of the product to the market (infrastructure). The results also showed proximity to the Iraqi border and the border of Parviz Khan and establishment of a free trade zone, the existence of road communication infrastructure (Karbala road) and air transportation system for optimal and fast access to the markets of neighboring countries, and development of information and communication technology and use of social media are the most important opportunities for a leap in production in greenhouses in Kermanshah. The results of this study can help policymakers and planners to reform laws and reduce barriers to production leap in greenhouses.

Keywords: Challenge, Opportunity, Greenhouse, Production Leap, Kermanshah Township.